

wat met hom sou samestem nie. Mar so gaat dit, as die Here werk, wie sal dan keer?

7 POLITIEKE INVLOED.

Vollens Art. II van die Genootskap moes die beweging sowel 'n politieke as 'n taalkundige beteekeenis kry, want daarin word die doel omskrywe sowel "om te staan ver ons *Nasie* en ons *Land*," as "ver ons *Taal*." En dit is heeltemal natuurlik oek. Die taal is één met 'n volk. Gen nasionaliteit sonder 'n eie taal. En dis opmerkelijk, op gen punt kom die nasionaliteit van 'n volk so sterk uit as op die van syn taal; gen ywer so vurig as ver syn taal. By sommige volke grens dit an dolsinnigheid en raserny. Die besadigste Duitser is op die punt van syn taal woedend, en die verstandigste Engelsman is op die punt van syn taal half kranksinnig. Mooi is dit uitgedruk in die vollende gedig:

RASENDE AFGODERY.

V Ons leef in die dage van taalraserny,
 En daarvan kom Afrika oek nie meer vry,
 Mar van die elend het dit bitter te ly.
 Hoor hier die geskré van die Engelse Jakke:
 Hul seg, hulle taal moet die wereld o'erdekke;
 Ver Engels moet all' ander tale mar trekke,
 En waar hul die mag het, moet Engels die baas,
 Die landstaal kryg daadlik die agterste plaas,
 En dood moet hy gaan by die Engels geraas;
 En wie hom nog ophou, die is nes 'n stomme,
 Hy mag in gen raad of bediening meer komme,
 Een vreemding is hy in syn erfei'endomme.
 Die Engelse taal wort as afgod vereer,
 Die reg wort vertrap waar die afgod regeer,
 Maar eens sal syn end kom, WANT GOG BLYF DIE HEER!

Daar was dan oek gen treuriger bewys van gebrek an nasionaliteitsgevoel in ons land nie, as juis die onverskilligheid en nalatigheid omtrent onse taal. En die erkenning van die taal werd oek gekenmerk deur 'n ontwaking in die opsig. Dit blyk onder andere uit die stroom van gedigte, waarvan die grote meerderheid 'n vurige nasionale gees adem. Kyk Afrikaanse Ge-

digte, Eerste Versameling, die afdelings "Ver Moedertaal en Vaderland." Uit die menigte neem ons net een as 'n staaltjie.

ONS TOEKOMSTIGE VOLKSLIED.

Waar Tafelberg begin tot vèr in die Transvaal
Woon een verenig volk, —een algemene taal;
Een volk voorheen miskent, een taal voorheen gesmoort,
Mar nou beroemt, geeert, in Oos, Wes, Suid en Noord.

Die Afrikaanse taal die klink ver ons so soet;
Hy is ons moedertaal—sit in ons murg en bloed;
Ons ruil hom ver gen taal al is die nog so skoon,
Daarvoor het ons gely veragting, smaad en hoon.

Deur eendrag saamgeknoop in sterke broederband.
Is al die burgers vry, van ons vereenigt land;
Die land is ruim en kan miljoene nog bevat,
Die band kan niemand breek met wapens, geld, of wat.

Europa! roem gerus op al jou grote prag.
Ons wil ons lot nie ruil, nie ver een enkel dag;
By jou is plaasgebrek en dikwils hongersnood,
By ons is goud genoeg, die wat wil werk het brood.

Die heilige Bybelboek wort by ons hoog geeer;
Ons ag dit as die woord van onse liewe Heer;
Hy leer wat ons moet doen en dit is ons genoeg;
Ons bring hom waar ons kom te same met die ploeg.

Gedenk an Volk en Land, getrouwe Hemelheer!
Siet gunstig oek op ons nes op ons vaders neer!
Bekroon ons handewerk, en skenk ons uw gena!
En seggen, liewe Heer, 't verenigt Afrika!

Die eerste het die politike invloed van die beweging
duidelik geblyk met die

ANNEXASIE VAN DIE Z. A. REPUBLIEK.

Ernstiger as enige blad het die *Patriot* die daad van
England bestry as 'n daad van onregverdigheid, van
roof en geweld, Toen al die andere koerante in Suid
Afrika, Hollandse sowel as Engelse die Transvaalse be-
volking geraai het om hulle mar te onderwerp an wat

onvermydelik is, was die *Patriot* die enigste koerant wat volgehou het: "Ne, onderwerp julle nie gewillig nie: tel oek gen wapens op nie; mar blyf by lydelik verset; England kan julle nie regeer as 'n onwillig volk nie; blyf dus mar gelyk, en dit sal Jan Boel so veul kos, dat hy op laas die land sal moet terug ges, nes vroeger die Vrystaat,"

En wat was die gevolg?

Dat die Boerebevolking 'n onbepaalde vertrouwe an die *Patriot* gegee het.

Dat hulle wekeliks ure vêr stuur, om te weet wat die *Patriot* ver hulle raai.

Dat in hulle vergaderings die *Patriot* voorgeleg en geraadpleeg, en meesal gevolg word.

Dat Sir Bartle Frere syn lis om 'n Hollanse predikant mé te neem en daardeur invloed op die godsdienstig gesinde Boere uit te oefen totaal misluk is, omdat die *Patriot* hulle toegeroep het: "Pas op ver Ds. Stegman!"—so dat selfs die preekstoele ver hom geslote was en hy, so vêr as uit koerante te verneem was, an Pretoria in die Gouwermentskantoor moes preek en net één preekstoel in Transvaal ver hom ope gestel is, namelik van die rasende advokaat ver die Annexasie, Ds. Jooste.

Dat die bevolking eenparig blyf weiger om met iets minder tevrede te wees as teruggaaf van hulle land.

Dat 'n onpartydige en eerlike koerant soos die *Zuid Afrikaan* moes erken, dat alle andre koerante same in Transvaal nie so veul te sê het as die *Patriot* alleen nie (*Zuid Afrikaan* 24 Augns 1879).

Dat al die Hollanse en 'n heel party Engelse blaje die houding van die Boere begin te prys, en herroeping van die Annexasie eis as die enigste oplossing van al die politieke moeilikhede in Suid Afrika.

Dat Sir Bartle Frere self die saak nogeens an die afdag van die Ryksregering anbeveel.

Dat eers 'n 6000 en toen weer 'n 7000 inwoners van die Kaapkolonie die saak van die Transvaalse Boere met Memories ondersteun het by die Koningin, van welke naamteekeninge die Redaktie van die *Patriot* alleen o'er die 3000 besorg het.

Dat.....ja, die einduitslag van die saak moet ons nog

afwag ; mar seker is dit dat daardeur 'n nasionaliteitsgevoel opgewek is, wat sig steeds duideliker lat gevoel.

KANDIDATUUR VER PARLEMENT.

Mar nie alleen in Transvaal, né, deur die hele kolonie het die Afrikaanse Taalbeweging 'n heilsame skok gegee an die slaperige politieke gees van onse boerebevolking. By die eerste die beste kiesing ver Parlement kryg die Redakteur van die *Patriot* dan oek van twe kiesafdelings Rekwisies om sig verkiesbaar te stel: van Beaufort-West en van Swellendam. Beaufort was die eerste, met Rekwisies van o'er die 200 stemgeregtigde ; hoewel die redakteur daar persoonlik geheel onbekend was, maar eenvoudig as 'n blyk van instemming met syn patriottise beginsels, wat hy so rondborstig in syn blad bepleit.

Dat hy moeilik te bewege was om sig verkiesbaar te stel, is al syn vrinde bekend. Veral twe grote besware had hy :

1. Zyn onbekwaamheid om te beantwoorde an die hoge verwagting van die publiek.
2. Syn onmisbaarheid uit die jonge en dageliks angroeiende besigheid.

Deur vrinde van naby en van ver werd hy naderhand as met drang daartoe o'ergehaal, en besluit hy om oek hierin sigself en syn persoonlike gevoelens en belange hierin te moet opoffer ver syn land en volk. Daar ons syn antwoord, wat so algemeen in die smaak geval is, moet beskou as 'n soort politieke program van die Afrikaner party, wat hy verteenwoordig, so ag ons dit nodig om dit as 'n gedenkstuk hier te bewaar.

ANDWOORD.

Myne Heeren, waarde Landgenoten!—Meer onverwacht en ongezoekt werden gewis nog geen requisitiën ontvangen, dan de uwen door my.

Gewichtige bedenkingen en bezwaren maakten het my onmogelyk vroeger te antwoorden. Als daar zyn : 1) het gevoel van myne onbekwaamheid voor volksvertegenwoordiger in zulk een kritieken tyd. 2) Namen van bekwaamer personen werden genoemd als kandidaten voor uwe kiesafdeeling. 3) Menigvuldige bezigheden in het belang van

onze bevolking drukken reeds zwaar op myne zwakke schouders, vooral als Redakteur van een volksorgaan, en als lid van het Hoofdbestuur onzer Boeren-Beschermings-Vereeniging. 4) Ook voor eene andere kiesafdeeling werden myne diensten gevraagd.

Lang heb ik gebuiverd, en ook nu nog is het niet zonder aarzeling en schroom, dat ik u myne beslissing mededeel. Aannemen *kon* ik uw verzoek moeielyk, gelyk uit bovenstaande bezwaren blykt; afslaan *durfde* in niet, om de volgende redenen: 1) Ik zou my nooit opgeworpen hebben tot vertegenwoordiger in onze Wetgeving, en ik zonder ook liever gewenscht hebben, dat gy my verschoond hadt; maar daar ik zoo ongezoekt en dringend daarom gevraagd werd, viel het my moeielyk my daaraan te onttrekken. 2) Daar ik uw verzoek aanmerken moet als eene eerste openbaring van een ontwakend nationaliteitsgevoel, dat ik samen heb helpen opwekken en welks ontwaking my tot vreugde verstrekt, kon ik het van myzelve niet verkrygen die eerste vonk dood te drukken en zodoende myn eigen werk en de hoop van land en volk tegen te werken. 3.) Daar gy het my duidelyk te kennen gegeven hebt, dat gy, ingeval ik aan uw verzoek niet voldoe, toch eenen anderen kandidaat nomineeren zult, behalve de reeds genoemden, zoo valt myn bezwaar weg, dat ik door my verkiesbaar te stellen de candidatuur van bekwamer mannen in den weg zou staan.

Zoo besluit ik dan in den naam des Heeren, die alles bestuurt, en dien ik wensch te kennen in al myne wegen, myne zwakke krachten ter uwer beschikking te stellen, en mocht ik verkozen worden, die krachten, welke reeds gewyd zyn aan de belangen van land en volk, nog meer onverdeeld daaraan te wyden.

Hoewel wy elkander persoonlyk onbekend zyn, zoo beroept gy u toch op my als op een patriot by uitnemendheid en als op een afstammeling van een der oude koloniale families. Ik schaam my geen van beiden: neen, het is my eene eere te verklaren, dat ik myn land en myn volk liefheb en een zuiver Afrikaanderdom voorsta en hoop te blyven voorstaan, zoolang ik nog den bodem van myn geboortegrond betreed. Evenzeer is het my eene eere te erkennen te behooren tot de afstammelingen der vrome vadersen die goed en bloed veil hadden voor hun geloof en herwaarts gevlucht zyn om hunnen God vryelyk te kunnen dienen; en myn wensch en bede is slechts dat wy ons waardige zonen van die brave vadersen betoonen mochten, en dat wy als hunne afstammelingen dit land tot een zegen mochten blyven gelyk zy dat waren.

Gy eischt van my geene verklaring myner politieke beginselen, aangezien gy daarmede genoegzaam bekend meent te zyn uit het weekblad waarmede ik in betrekking sta. En toch meen ik u verschuldigd te zyn eene korte blootlegging myner inzichten aangaande de voornaamste vraagpunten van den dag op politiek gebied, vooral ter wille van diegenen myner ondersteuners, dié met genoemd orgaan niet genoegzaam bekend zyn.

DE INBOORLINGEN-QUAESTIE is mede eene zaak die voor het tegenwoordige de aandacht eischt. Wy moeten vooruitduidelyk verklaren, dat wy niet gelooven aan eene algemeene samenspanning van de gekleurde tegen de blanke bevolking in Zuid Afrika. Indien er eene zoodanige samenrotting bestond, dan had zy reeds gelegenheid genoeg om zich te openbaren. Die denkbeeldige, hersenschimmige confederatie der inboorlingen stammen wordt slechts voorgewend ten einde als argument te dienen om onze verschillende

wyze uitgevoerd worde, zoodat de kosten niet de begrootingen verre te boven gaan; en dat niet alle aandacht en middelen *uitsluitelyk* daaraan besteed en andere noodzakelyke werken verwaarloosd worden.

BESPROEIJING, byvoorbeeld, is eene van de noodzakelykste vereischten voor ons land; en aan deze zaak heeft onze Wetgeving nog niet genoeg de aandacht gewyd. De bestaande Besproeiingswet is onpractisch, gelyk oók de ondervinding heeft geleerd. Eenig voorstel tot bevordering dezer zaak, zoo onmisbaar tot den bloei van ons land, zal onze hartelyke ondersteuning erlangen.

ONDERWYS is mede eene zaak welke niemand onverschillig zyn kan die de behoefte onzer bevolking verstaat. Het is waarschyntlyk dat onze onderwyswet in herziening komt. Wy meenen dat het onmisbaar is voor den bloei des lands dat wy in dezen niet ten achteren blyve. Doch indien onze wet herzien wordt, dan zyn wy er voor dat men beginne by het fundament en het lager onderwijs meer inrichte overeenkomstig de behoeften onzer boerenbevolking. Verder zyn wy er tegen de scholen in handen der Districts-Raden te stellen; en wy zullen ten allen tyde er voor yveren dat onze taal en Gods woord op de school gehandhaafd worden.

KIESRECHT. Ook dat eischt herzinning. Het stemrecht is te laag gesteld. Vandaar dat koelics, straatvolk, kantengasten, enz. eenen overwegenden invloed uitoefenen by de stembus. Vandaar dat geld, en wyn, en bier zooveel te zeggen hebben by onze verkiezingen. Indien het kiesrecht wat verhoogd werd, en onze fatsoenlyke boerenbevolking zich eenpariger liet registreeren, dan zal het weldra blyken, dat menig boerenhater en Philippyn zyn zetel in het Parlement zal zien vervangen door ware Afrikaanders. Ik voor my zou het my tot een schande rekenen met geld myne verkiezing te verzekeren; en ik acht het een schande voor een land dat zoo iets mogelyk is, en nog meer voor den persoon die van deze mogelykheid gebruik maakt.

DE BOEREN BESCHERMINGS VEREENIGING belooft goeden dienst voor de toekomst, in de politieke opvoeding onzer boerenbevolking, door de algemeene registratie te bevorderen, door kennis aan parlementaire handelingen te verspreiden, eenheid in onze gelederen te brengen, enz. Wy hopen dat de dag niet meer veraf is, wanneer in elke Kiesafdeeling een bloeiende tak dezer Vereeniging gevonden zal worden, en zy eene organisatie zal blyken te zyn om de belangen onzer boeren krachtig te beschermen en te bevorderen. Wy schamen ons niet te verklaren lid dezer Vereeniging.

te zyn en nemen gaarne deze gelegenheid waar haar by onze mede-kolonisten aan te bevelen.

En hiermede neem ik uwe vereerende requisitiën voorloopig aan, u vryheid gevende my als uwen Kandidaat te nomineeren op den te bepalen dag, myne verkiesing geheel in uwe handen stellende, met de verzekering dat, ingeval ik mocht verkozen worden, ik bereid ben naar myn vermoogen voowel de belangen van onze bevolking in het algemeen als van uwe Kiesafdeeling in het byzonder te zullen voorstaan en handhaven. Mocht gy myne politieke beginselen niet deelen, dan heb ik geen het minste bezwaar terug te treden. U mynen dank betuigende voor het vertrouwen in myn gesteld, heb ik de eer my te noemen,

Geachte Landgenooten,

Uw Dienstwillige Dienaar,

D. F. DU TOIT.

PAARL, 6 Nov., 1878.

As 'n nuwe stap in die weg van wisse vooruitgang van die Afrikaner party was dit vooraf te wagte, dat nou nuwe vyandskap sou ontwaak: en so was dit oek. Op die Nominasiedag (12 Maart 1879) werd daar nie minder as 6 kandidate voorgesteld, hoewel 2 reeds vooraf terug getre het. Die uitslag van die stemme was as volg:

Buchanan 3; Watson 7; v. d. Spuy 14; Wilman 20. Toen ver Ds. d. V. moes gestem worde spring meneer Oosthuyzen op en skre: *de Villiers* en omtrent 200 hande werd opgesteek; ver die *Patriot* net so. Algemeen uitroep: *Patriot* bo! v. d. Spuy en Wilman eis 'n stembus.

Die o'erwinning van die Afrikaner party maak die Engelse draadtrekkers woedend, want hulle was gewend by vroegere verkiesings om mar net te bak en te brou soos hulle wil. En toen hulle siet dat die Afrikaners begin wakker te worde, werd dit 'n stryd op lewe en dood. Kandidate van die Afrikaner party was Ds. W. P. de Villiers en Meneer D. F. du Toit, en van die Eugelse party twe invloedryke plaselike kandidate: Wilman en van der Spuy.

Die Boere gaat gerus huis-toe na hulle o'erwinning by die Nominasie. Mar die ander party gaat toen perbeer wat geld, en bangmakery, en alle middels wat mar te bedenck was, kon uitvoer om mar "die *Patriot*" uit te hou. En die uitslag lees ons in die *Patriot* van 9 Mei 1879:

Ek wil korteliks 'n paar redes noem, waarom Ds. de Villiers slechts met 2 stemme bo Wilman gekies en die Patriot met 21 minder uitgeval is.

1) Wilman het persoonlik deur die distrikt van Prins Albert gereis, en het, na gesegd word, in die dorp £50 gegee ver vry drink. Hy was oek hier en is eers op die morge met die Stemdag vertrokke, en na versekerd word het hy syn uiterste bes gedaan om mense te kry, om met drank na die buite stemplase te gaan en stemme ver hom te kry. Gen middel werd as te laag onbeproof gelaat nie.

2) Met die Nominasidag was algar so gelyk—boere is 5 uur te perd ver gekom om dit by te woon—en uit die massa het Wilman slegs 20 stemmen gekry. Dit het menigeen lat denk dat dit ver Wilman onmo'entlik was om in te kom en daardear is hulle gerus geworde.

3) Enige dage voor die eleksie het dit so vreselik geseen en is sulke grote verspoelings angebrag dat sommige van ons inwoners 'n paar duisend pond skade gehad het; selfs ons boerebevolking het honderde skape verlore. Daarby was die paje so vreselik verspoel, dat 'n mens daar slegs met lewensgevaar kon deur. Mense wat ons na Willowmore en ander stemplase gestuur het seg, dat die verwoesting deur die o'erstroming so groot was, dat dit die mense nie kwalik te neem is, dat hulle nie na die verskillende stemplase gegaan is nie.

4) In die Coupt heers die perde siekte so hewig in die tyd van die jaar dat die boere verplig is om hulle perde na die berge en ander hoge plase te stuur; van daar dat selfs die opkoms met die laaste Nagmaal regte swak was.

Nou met al die dinge teen ons en met die woede van die duivel, wat syn velle krag ingespan het, is dit eenvoudig bog en nonsens om te denk dat die sogenoemde *intelligence* van Beaufort die verkiesing van die Patriot teen gestaan het. As ooit iets die saak van die Patriot bevorder het dan is dit die eleksie van Beaufort West.

P. S. Die Courier van die 17 April is soos gewoonlik vals en leugenagtig—slaat daar tog gen geloof an nie.

Skynbaar had hulle dus 'n o'erwinning, mar oek mar skynbaar, en daarby *duur* gekog. Middele het hulle angewen met die beskrywing waarvan ons nie eens onse papier wil besoedel nie. En tog was hulle skynbare o'erwinning nix anders as 'n skandelijke nederlaag,—'n nederlaag so beslis dat die Engelse party dit waarskynlik nie eens sal wage by 'n vollende kiesing om 'n kandidaat te stel nie; en waag hulle dit, dan kan hulle seker wees

van te verlies. Seer verklaarbaar word die kleine minderheid waarme "die Patriot" uitgeval is, as ons hoor hoe die sake in maakaar gesit het, en die boostaande gegronde redes daarvoor, in aanmerking neem.

As ons daarby in die oog hou dat die Engelse twe-plaselike kandidate had en die Afrikaners twe, waarvan een 'n vreembeling was; dat die eerste party met groot geweld en opoffering gewerk het, en die laaste haas nix gedaan het as te stem na hulle o'ertuiging; en ons siet dan dat die twe partye elk één kandidaat ingekry het; dat die Afrikaanse kandidaat top is; dat die Afrikaanse party vry meer stemme gekry het; dat hulle een kandidaat met 'n kleine minderheid en deur 'n samenloop van ongunstige omstandighede uitgeval is, en die plaselike kandidaat van die anderkant met 'n wanhopige minderheid ingekom is; en dat die Afrikaanse beginsels daardeur eers kragtig deurwerk in die kiesafdeeling,—dan blyk dit dat die skynbare nederlaag van die Afrikaanse saak 'n heerlike overwinning is, temeer as ons in die oog hou dat die gevraagde *persoon* nog vereers nie kan gemis worde uit die onmisbare *saak*.

IN ANDERE OPSIGTE

werd oek op vele maniere die politieke invloed van die saak al meer openbaar.

Toen die Engelse raddraaiers op verskillende dorpe in die kolonie van 'n onnadenkende gepeupel 'n goedkeuring van Sir Bartle Frere syn ongelukkige politiek wis af te pers (wat, ag so nodig, mar daarby so onverdiend was!) wou hulle vlier an die Paarl nie opgaan nie; en toen Sir Bartle in persoon daarheen kom, was die Paarl die enige plek wat syn politiek nie wou goedkeur nie en hom bowedien nog 'n adres, met ower die 400 name, aangebode het, wat vraag om te doen wat hy kon tot herroeping van die Annexatie, en "Anti-Annexasie" op vlage deur die hele straat lat waai het—veral onder invloed van die *Patriot*.

In vestiging en uitbreiding van 'n Boerebeskermings Vereniging het die *Patriot* gen kleine andeel nie. Dat van verskillende kante gevraagd word om erkenning van ons landstaal, selfs tot in die Parlement, is vernameelik an die Afrikaanse taalbeweging te danke. Die plan om 'n Afrikaanse Bond op te rig, kom heeltetal daaruit vort.

Mar die eintlike vrugte van die beweging [op staatkundig gebied leg nog in die toekoms en sal ver 'n later skrywer oer 'n 20 of 30 jaar, waarskynlik nog ruimer stof lewer, as ver ons wat nou nog maar die eerste tekens van lewemoes anwys.

8. DIE BYBEL IN AFRIKAANS

is uitgangspunt en einddoel van die hele Afr. Taalbeweging, soos ons reeds in die derde hoofstuk geseg het. Daarom besluit ons die geskiedenis met die vervulling van ons belofte, om nog ten slotte 'n blik te slaan op wat daarin gedaan is en hoe dit nou daarmee staat.

DIE BESLUIT VAN DIE GENOOTSKAP,

Neem ons oer uit die Jaarlikse Verslag van die Genootskap, gehou 24 Augustus 1878, en gepubliceer in die *Patriot* van 6 September, 1878:—

BYBELVERTALING.

In verband hierme lees die Voorsitter 'n brief voor van 'n afwesige lid. Meneer _____ stel voor om in beginsel aan te neem dat die tyd daar is om die Bybel in Afrikaans te vertaal. Meneer _____ sekondeer. Meneer _____ het drie bedenkinge darte'en:

1. Die taal is nog nie ryp genoeg daarvoor nie.
2. Ons kan nog daarsonder klaar kom; omdat die Kinderbybel en Predikante aan die behoefte voldoet en die weg om salig te worde duidelik genoeg is.
3. Ons het die geldelike middels nie, omdat die tekort nog op ons druk.

Die besware word ver [algar weggeneem, behalwe ver die inbrenger daarvan.

In antwoord op die vraag of dit sal vertaal worde na ons Statevertaling, of uit die ou Tale—is die vergadering van gevoele om na die Bron en Oorsprong terug te gaan. En op die vraag *wie* dit sal vertaal, word dit aan die bestuur opgedra om 'n Kommissie daarvoor te kies. Verder word aan die Bestuur opgedra om so gou as mo'entlik is 'n Spel- en Leesboekie uit te ge.—Die bestuur word herkose.

Besluit om die verrigtings van die vergadering met die voorgelese brief te lat druk. Met dankgebed gesluit.